

УДК 821.161.2

УКРАЇНСЬКЕ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО В КОЛІ ДИСКУСІЙ ПРО НОВИЙ РЕАЛІЗМ ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

Людмила Рева-Левшакова, д-р. філол. наук, проф.

*Ізмаїльський державний гуманітарний університет
reva71@bk.ru*

Стаття присвячена осмисленню стильового художньо-літературного явища початку ХХ століття — нового реалізму (неореалізму) в українській критиці. Матеріалом для аналізу слугували праці відомих українських авторів І. Франка, Лесі Українки, М. Драгоманова, М. Зерова, М. Коцюбинського та ін. Незважаючи на проблематичність вивчення стильової своєрідності нового реалізму, ці автори висловлюють близькі судження про основні риси неореалізму. Кожен із авторів знаходить спільні стильові риси нового реалізму на прикладах з української літератури, приводить основні аргументи, що характеризують специфіку становлення неореалізму в художній творчості першої третини ХХ століття.

Ключові слова: *художньо-літературне явище, неореалізм, новий реалізм, новоромантизм.*

Дискусії про новий реалізм в українській літературі в період першої третини ХХ століття спирались на літературно-критичні погляди, які висловлював у своїй програмі реалістичної літератури в середині 90-х років ХІХ століття І. Франко, а потім у власних наполегливих шуканнях нових творчих реалістичних можливостей у літературі розробляла Леся Українка.

На новий крок у розвитку реалізму та нові риси української художньої прози, порівняно з прозою свого покоління, І. Франко вказав у розвідці «З останніх десятиліть ХІХ в.» (1901): «...новіша белетристика робить зовсім інше враження. Зверхніх подій в її зміст входить дуже мало, описів ще менше; факти, що творять її головну тему, звичайно, внутрішні, душевні конфлікти та катастрофи. <...> Нова белетристика — незвичайно тонка філігранова робота. <...> Вона ненавидить усяку шаблонність, ненавидить абстракти, довгі періоди і зложені речення. Натомість вона любить в сміливих і незвичайних порівняннях, в уриваних реченнях, у півслівцях і тонких натяках» [13, с. 525–526]. Насамперед письменник мав на увазі твори О. Кобилянської, А. Крушельницького, В. Стефаніка, Лесі Українки, М. Яцківа.

Слід згадати, що літературознавець М. Кодак вже на початку ХХІ століття висловлював думку про не тільки більш ранню формулю-

вання І. Франком перспектив неореалізму, а й письменникові спроби художньої реалізації нових естетичних позицій. Визнаючи свої судження апріорними, вчений усе ж наголошує, що «Зів'яле листя» можна трактувати як твір неореалістичної поетики. Цей висновок «постулюється дедуктивно» на тій підставі, що ліричну драму створено після «авторської маніфестації» нового реалізму, з чого М. Кодак робить висновок про «гетерогенізуючий тип свідомості» автора. «Останнє підкріплюється також типологічною прозорістю терміна «неореалізм», коренево пов'язаного з «реалістичним» попередником» [7, с. 60], — помічає дослідник неореалістичної поетики у творчості І. Франка.

Всіх перелічених І. Франком у статті «З останніх десятиліть ХІХ в.» митців Леся Українка вважала новоромантиками, під якими розуміла модерністів. До послуговування новим терміном у її листах до М. Драгоманова, О. Маковея, брата Михайла не знайдемо чіткої термінологічної дефініції, яка, до речі, є такою ж плутоною в критичній думці цього періоду. Цілком зрозуміло, що терміни мають певний етап випробування, а вже право на життя залежить від його доленосного шляху, в якому вирішальна роль належить не тільки критичній думці, а й бажанню митців бути причетними до експериментаторських назв. Дещо пізніше від попередніх своїх розвідок Леся Українка висловила думку про нову реалістичну творчу реалізацію в літературі. Поступ нових явищ і в європейській, і в українській літературах Леся Українка помітила і визначила в працях «[Лист до товаришів]», «Замітки з приводу статті «Політика і етика»», «La voix d'une prisonnière russe» («Голос однієї російської ув'язненої»), «Безпардонний» патріотизм». Вона вперше осмислила соціальний стан напрямку і через свої особисті симпатії до романтичної спрямованості поступово схарактеризувала його як неоромантизм, чи новоромантизм, у якому вбачала стиль або засіб творчого застосування реалістичного методу, збагаченого новими якостями. Хоча по суті письменниця мала на увазі збагачення реалізму як творчого методу, в якому закладено способи розкриття в художньому творі людської психіки і місця людини у світі. В оглядових статтях про українську літературу письменниця коротко спинилася на спадщині буковинських митців, у яких помітила силу реалізму, але в той же час процес народження нового в реалізмі називала загальною рисою літературного розвитку. Леся Українка вважала, що новоромантизм прагнув поєднати реалізм із романтичним

поривом у мрію, ширше розкрити духовний світ людини, зігріти художній твір письменницьким почуттям: «Реалізм і романтизм єднуються в лиці одного автора на тисячі прикладів у всіх літературах, і се зовсім законне єднання» [11, с. 33]. На категоричності свого терміна Леся Українка не наполягала, а після 1904 року в її рукописах більше не знайти жодної згадки про неоромантизм. Але можемо висловити й таке міркування: з огляду на загальний закон діалектичного саморозвитку (єдність і боротьба протилежностей, коли, як це означив І. Франко, «екстреми ся стрічають»), саме на зламі століть відбувається взаємопроникнення двох основних типів художнього творення — реалістичного і романтичного, що, взаємозапіднівшись протилежними естетичними ідеями, згодом сформується та дисоціюється в неоромантизм і неореалізм.

У характеристиці літературних явищ кінця XIX — початку XX століть письменниця вживала свій термін для визначення напряму і письменницького стилю надто різних митців. Найважливішим у розумінні поетеси було надихнути зображення реальних героїв і обставин життя трудящої мислячої людини з ідеєю справедливості. Те, що в літературі не поєднувалося з письменницькою фантазією, вона називала реалізмом, а інколи характеризувала як натуралізм. Наприклад, стиль повісті «Царівна» (в рукописі «Лорелай») О. Кобилянської Леся Українка оцінила в листі до М. Павлика так: «...писана ся повість якомсь немов двома стилями разом: дуже романтичним і чисто натуралістичним. Кобилянська письменниця нової школи, неоромантичної, але її неоромантичний стиль не дійшов ще до такої гармонії ідеалу з життєвою правдою» [12, с. 43]. У цих критичних висловлюваннях чітко окреслено розуміння Лесею Українкою терміна «натуралізм» як оголеної тенденції, а від неоромантизму вона вимагає насамперед гармонії ідеалу з життєвою правдою. Відомо, що найважливішою рисою реалізму є правдивість відтворення дійсності. Нагадаємо, що поняття «реалізм» і «натуралізм» ототожнювались. Наприклад, знаний Лесею Українкою Еміль Золя практично цих термінів не розрізняв. Вони виступають синонімами й у статтях І. Франка. Щодо історії зв'язку з романтизмом, то вона веде свій шлях від XIX століття, коли для позначення реалістичних літературних явищ користувалися ще терміном «романтизм». Тож немає нічого дивного в означенні однакових літературних напрямів початку XX століття різними термінологічними дефініціями. Письменниця звернула ува-

гу на те, що авторські схильності до нового реалізму не залежать від власного таланту. Розвиненість цих думок накреслено на початку ХХІ століття у опрацьованні неореалістичної тенденційності в статті «Дух неореалізму в драматургії Лесі Українки» А. Козлова [8]. Простежуючи рух художниці слова до нового реалізму, дослідник помітив, що Леся Українка визнавала у кожного митця, схильного до неореалізму, залежність не тільки від його спадкових схильностей і обдаровань, а й від морально-етичних факторів, мотивів, умов і позицій.

У статтях про європейську та українську літературу Леся Українка не запропонувала характеристик ні сутності, ні форм «нового реалізму», але, на наш погляд, визначила його найважливіші ознаки та функції: іронічне ставлення митців до обмеженості суспільства й світу взагалі; відверта свобода погляду, обставин, вчинків; повчальний характер, спрямований на вдосконалення, піднесення людини, природа якої позначена у рівній мірі і добром, і злом. А. Козлов окремо згадував про помічену Лесею Українкою неореалістичну рису «наслідувати» здебільшого саме життя, а не майстерність усіх митців-попередників. Згадування про новоромантизм у творчій спадщині Лесі Українки дослідник пропонує прирівнювати до визначення «неореалізм» [8, с. 50].

Підкреслимо, що в проголошеному неоромантизмі Леся Українка зазначила насамперед соціально-політичну суть збагачення реалізму новими ідеями й новими засобами їх утілення в художньому творі. Соціологізація твору віддає перевагу для стильового визначення творів неореалізму, тим більше, що на терміні «новоромантизм» письменниця не наполягала. Щодо позиції соціальної вагомості, то вона йде врозріз із загальними ознаками будь-якого романтизму, в тому числі й новоромантизму, якщо брати до уваги походження слова, а не те, що вклала в нього Леся Українка.

У літературознавчих спостереженнях про важливість соціальної тематики письменниця спиралась на теоретичні концепції свого духовного наставника М. Драгоманова. На першому плані для М. Драгоманова була соціальна «вагомість» літератури, на існуванні якої він наполягав у рецензіях і критичних статтях про українську літературу. Основу його концепції становить суть того, що література повинна виконувати величезну соціальну функцію. Він визнавав лише один літературний напрям — реалістичний, а на літературу дивився як на засіб пізнання й організації життя. Головні вимоги М. Драгоманова

були спрямовані на творчу працю, в якій він закликав письменників відображувати знання сучасної світової науки, а розуміння літератури повинно входити органічним субстратом у загальний громадський світогляд.

Узагальнюючи поодинокі знахідки Лесі Українки, можна запропонувати літературно-методологічну концепцію неореалізму, основою якого є стильові пошуки творення характеру людини або образу твору. З цього приводу на увагу заслуговують літературно-естетичні позиції О. Кобилянської, які не були такими стійкими, як у Лесі Українки. Однак О. Кобилянська також писала про нові форми реалізму, що, за її оцінкою, ґрунтується на тонкому аналізі психологічного стану людини: «Я думаю — реалізм виграв вже свою роль, має вже свою велику плідну епоху, а тепер звертається все до «душі» і бажає зближитись невидимому тонкому світові» [1, с. 53]. Однак чіткого уявлення власних поглядів письменниці не дає. Заперечуючи модернізм, О. Кобилянська застосовувала окремі його прийоми, а потім у автобіографії позначила, що забажала «бросити давній напрям модернізму, яким ішла» [6, с. 550].

Збагачення реалізму в умовах ХХ століття «ширшим полем обсервації» та новою «обробкою тем філософічних, соціальних, психологічних, історичних і ін.» [9, с. 338] констатували М. Коцюбинський та М. Чернявський у відкритому листі до Панаса Мирного, І. Франка, В. Стефаніка, О. Кобилянської та інших. Свої погляди на нові риси реалізму висловлював М. Вороний у теоретичних настановах (що, правда, вони знайшли заперечення у І. Франка) та заклику «Український альманах» [2, с. 472], який С. Єфремов називав маніфестом українського модернізму. У цих працях М. Вороний також не відмежовував натуралізм від реалізму, він твердив, що реалізм є «складовою частиною штуки, а не її цілостію».

У пошуках художньої своєрідності літератури початку ХХ століття сучасник згаданих митців М. Зеров звернув увагу на галицьких прозаїків, у літературному доробку яких він помітив «риси і смуги впливів значно тяжчі, аніж у літературному набуткові Коцюбинського, такого витонченого і <...> податливого на чужі засоби мистецького виображення» [5, с. 401]. Обмірковуючи стильову своєрідність галичан, М. Зеров писав: «...вони мимоволі звертають увагу своєю мистецькою міццю, своєю великою природною обдарованістю, і місце займають осібне, осторонь від усіх інших: вони досить далекі від Франкового

протоколярного реалізму, від Бурдуляка з його простодушністю та гуманізмом, від модерністів, як Яцків та А. Крушельницький» [5, с. 401]. У своїх роздумах М. Зеров спирався насамперед на характеристику М. Грушевського, який спостерігав дві манери у Марка Черемшини: першу він назвав об'єктивно-реалістичною, в якій знайшов багато спільного із В. Стефаником, другу — пов'язану з модерністичними тенденціями. Усіх трьох — В. Стефаника, Леся Мартовича й Марка Черемшину — М. Зеров називав школою за однаковість походження й творчу ідейну атмосферу, в якій відчував стійку позицію пошукових форм нового реалізму.

Розглядаючи творчість галицької школи, М. Зеров звернув увагу на критичні роздуми їхнього «товариша-однолітка» А. Музички, який не вдаючись у подробиці стильового оформлення, зазначав, що його сучасники-митці «не забігають у чисту естетику, не дають байок та видумок». Наполягаючи на перевазі соціальної суті творів, М. Зеров визнавав його найґрунтовнішим вислідом у стилістичному аналізі. Підтримані ним і висновки А. Музички про одну соціальну суть, «один круг керуючих ідей», за очевидної розбіжності стилів. Згадуючи слова М. Драгоманова про те, що завдання українського письменницького люду зв'язати «нитку» з досягненнями Європи, як приклад наводить він слова А. Музички: «Всі вони тою чи іншою мірою вихованці радикальної думки, всі три — діти тих економічно-громадських і політично-національних відносин у Галичині, що ми бачимо там <...> до сьогоднішнього дня» [5, с. 404]. Але чи не є це ґрунтовною базою для створення нової реалістичної естетики, яку запропонував сам час нових подій у ХХ столітті? М. Зеров також розвиває думки М. Грушевського та М. Рудницького, які в характеристиці стилю Леся Мартовича підкреслювали простоту сюжету, буденність ситуацій, непомітну простоту художніх засобів, тенденційну невимушеність, повну внутрішню свободу. Сам автор вказує на відсутність ефектів, сувору реальність викладу, а поряд із цим на психологізм та імпресіоністичну техніку. Такий набір нової техніки критик поширює на всю групу галицьких новелістів, але водночас помічає розбіжності, які формують нові риси індивідуального в реалізмі: «...у Мартовича — спостережливість публіциста й політика, у Стефаника — прихований ліризм, боління авторове життєвою трагедією героїв; у раннього Черемшини <...> цей ліризм має тенденцію пробиватися наверх, розбавляючи темний колорит його тем, подекуди оздоблюючи сувору голизу його

новел» [5, с. 417]. Помітно близький дух становлять віршові рядки М. Зерова у творі-заклику «Молода Україна»:

Прекрасна пластика і контур строгий,
Добірний стиль, залізна коляя... [10, с. 132].

Відомий М. Зерову теоретик літератури Ю. Меженко визнавав, що творчі сили «повинні творити щось нове, ще нечуване і ніким не передбачене», мають дбати про «внутрішнє самовиправдовування творчості» [10, с. 797]. Критик помітив риси матеріальності в культурі, яка «заполонила психологію митця», а тому навіть у найабстрактніші форми мистецтва проникли «машинність» і «фабричність». Не дійшовши ґрунтовних теоретичних висновків, автор відтворив власне уявлення про характер нового в реалізмі.

Погляди знаного європейця М. Хвильового на сучасний йому розвиток художньої майстерності знайшли відбиток в оформленні нового термінологічного визначення, яке він запропонував українському літературознавству для позначення нової переходною доби. Термін «романтика вітаїзму» явився новим у літературному обігу термінологічних значень. Акцентуючи увагу на житті (*vita* — життя) як реалії буття, він закликав узятися за «клинок романтичної шпаги», як свого часу зробили перші реалісти. Разом із тим М. Хвильовий писав про необхідність творити справжнє мистецтво, в якому мають відчуватися проблеми епохи, а для цього митцеві «треба знати, на що вона хворіє». На його думку, саме М. Зеров відчув запах нової епохи. Окремо у статті «Камо грядеши» він звернувся до питання психологізації, яка повинна вигнати «людськість із «просвіти» на великий тракт прогресу». Автор також вважав, що правду життя, чи романтику вітаїзму, може відтворити тільки яскрава особистість, яка «в силу деяких фрейдівських передумов, зрегулювала свою творчу діяльність по призначеній їй сліпою природою путі» [10, с. 810]. Висловлювання про художній моноліт пролетарського мистецтва з «абсолютним» реалізмом М. Хвильовий вважав безпідставними. Мало того, автор дійшов висновків, що українська література вступила в період відродження, і на відміну від європейського столітнього відродження, азійський ренесанс простягнеться на кілька століть, де етап реалізму, пов'язаний з усіма законами художнього розвитку. Детальному аналізу українського відродження на матеріалі творчості Лесі Українки присвятив у 20-х роках минулого століття цикл статей Д. Донцов. Поступ до но-

вого мистецтва дослідник пов'язував зі станом того нового, що принесла із собою епоха. Ознаки епохального привнесення намічені ним через зміну культурно-естетичних цінностей: на місце невидимого Бога — релігію розуму, на місце абсолютної моралі — етику, «якої приписи, як математичні формули, доводилися доказами розсудка», на місце великих пристрастей — поміркованість, на місце непевності відносин, що гартувала волю і гострила думку — соціальну упорядкованість [3, с. 29].

Пізніше з приводу доби першої третини ХХ віку Ю. Лавріненко підтримав думки М. Хвильового і назвав цю епоху літературою вітаїзму, вказавши на основну рису цього терміна: «активно-творча і активно-асимілююча відродженська (ренесансова) одушевленість життям» [10, с. 957]. Першому в цьому періоді він віддавав перевагу клярнетизмові П. Тичини і клярнетизмові М. Хвильового. Охоплюючи весь краєвид епохи, дослідник розстріляного відродження основними стильовими течіями, які сформувались на базі вітаїзму, виокремлював: необароко, неоромантику, неокласику, футуризм, експресіонізм і «безкрило-провінційний натуралізм-реалізм». Визначившись у своїх поглядах, автор виділив основну ознаку клярнетичного вітаїзму — «текуча підшкірна свідомість «короткого часу», пристрасне бажання навіть ціною життя чи свободи зробити якомога більше» [10, с. 957–958].

Автор масштабного дослідження українського літературного процесу Д. Чижевський вважав, що український реалізм мав рухливість і змінність у зв'язку з різними течіями. Він також указував на розквіт української літератури, який був зумовлений значною мірою позалітературними причинами після революції 1917 року: «У кожному разі елементи реалізму утримувались та й утримуються досі почасти штучно» [14, с. 557]. Не наполягаючи на термінологічній домінанті, дослідник вводить нові назви реалізму прози початку ХХ століття — «пізньореалістична» або «пореалістична». Насамперед це стосувалося прози В. Винниченка, який, залишившись у загальному реалістичним, наближався до певних дуже «індивідуально забарвлених» поглядів символістів. З естетикою символізму Д. Чижевський пов'язував і реалізм Лесі Українки. Зокрема, автор записав: «Леся Українка закінчує історію українського реалізму в надзвичайно цінній формі, яка фактично виводить літературу далеко за межі реалізму» [14, с. 554]. Думки історика й теоретика літератури про кінець межі реалізму наводять на міркування про неореалізм.

Однак як самостійне термінологічне випробування у вітчизняному літературознавстві неореалізм з'являється вперше у критичних працях М. Вороного, а потім М. Доленга та О. Дорошкевича. У статті «Чехов і українська література» О. Дорошкевич поставив проблему виникнення нового реалізму. Критик вважав, що на новому реалізмі в російській літературі позначилися риси натуралізму і символізму, а в українській літературі перевага віддається імпресіоністичним способам мислення і творчої реалістичної техніки [4, с. 228]. За певними доказами автора, новий реалізм з ознаками імпресіоністичної естетики притаманний галицькій групі та О. Кобилянській. Період початку ХХ століття О. Дорошкевич називав неореалізмом, у чому, власне, він відчув рішучий «відхід од суспільної детермінованості особи», а також вказав на стильові ознаки: «зосередження уваги на приватному житті людини, на філософії міжособистісного існування» [4, с. 192]. У неореалізмі автор убачав актуалізацію класичної формули трактування особистості, яка трансформувалась у створення соціальної проблематики.

Слід визнати, що існує певний брак української критики з приводу вивчення неореалізму не тільки у розвідках минулих періодів, а й у наш час. Утім, вагомого значення набувають ті поодинокі знахідки чи навіть своєрідні концепції, які запропоновано у дослідницькому матеріалі про неореалізм, визначення якого так складно, але певнено закріпилось у творчій спадщині відомих українських авторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабишкін О. Борьба за реалізм в українській літературі кінця ХІХ — початку ХХ ст. / О. Бабишкін. — К. : Видавництво АН УРСР, 1961. — 180 с.
2. Вороний М. К. Поезії. Переклади. Критика. Публіцистика / М. К. Вороний. — К. : Наукова думка, 1996. — 704 с. — (Бібліотека укр. літ. Укр. нов. літ.).
3. Донцов Д. Поетка українського рiсорджiмента (Леся Українка) / Д. Донцов // Літературно-науковий вісник. — Львів, 1922. — Кн. 1. — С. 28–44.
4. Дорошкевич О. К. Реалізм і народність української літератури ХІХ ст. / О. К. Дорошкевич. — К. : Наукова думка, 1986. — 310 с.
5. Зеров М. Українське письменство ХІХ ст. Від Куліша до Винниченка : Лекції, нариси, статті / М. Зеров. — Дрогобич : Відродження, 2007. — 568 с. — (Cogito : навчальна класика).
6. Кобилянська О. Твори : в 3 т. / О. Кобилянська. — К. : Державне видавництво художньої літератури, 1956. — Т. 3 : Твори. — 638 с.

7. Кодак М. П. Авторська свідомість і класична поетика / М. П. Кодак. — К. : Фоліант, 2006. — 336 с.
8. Козлов А. В. Дух неореалізму в драматургії Лесі Українки / А. В. Козлов // Література. Фольклор. Проблеми поетики : [зб. наук. праць]. — К. : Твім інтер, 2008. — Вип. 32, ч. 1. — С. 41–52.
9. Коцюбинський М. М. Твори : в 6 т. / М. М. Коцюбинський. — К. : Вид-во АН УРСР, 1961. — Т. 5 : Листи (1886–1905). — 463 с.
10. Розстріляне відродження : Антологія 1917–1933 : Поезія — проза — драма — есей / [упорядкув., передм., післямова Ю. Лавріненка ; післямова Є. Свєрстюка]. — К. : Смолоскип, 2004. — 992 с.
11. Українка Леся. Зібрання творів : у 12 т. / Леся Українка. — К. : Дніпро, 1979. — Т. 12 : Листи (1903–1913). — 693 с.
12. Українка Леся. Лист до М. І. Павлика / Леся Українка // Українка Леся. Твори : в 5 т. / Леся Українка. — К. : Державне видавництво художньої літератури, 1955. — Т. 5 : Листи 1881–1913. — С. 43–44.
13. Франко І. Я. З останніх десятиліть ХІХ в. / І. Я. Франко // Франко І. Я. Зібрання творів : у 50 т. / І. Я. Франко. — К. : Наукова думка, 1984. — Т. 41 : Літературно-критичні праці (1890–1910). — С. 471–529.
14. Чижевський Д. І. Історія української літератури / Д. І. Чижевський. — К. : Академія, 2003. — 568 с. — (Альма-матер).

УКРАИНСКОЕ ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЕ В КРУГЕ ДИСКУССИЙ О НОВОМ РЕАЛИЗМЕ ПЕРВОЙ ТРЕТИ ХХ ВЕКА

Людмила Рева-Левшакова, д-р филол. наук, проф.

Измаильский государственный гуманитарный университет

Статья посвящена осмыслению стилевого художественно-литературного явления начала ХХ века — нового реализма (неореализма) в украинской критике. Материалом для анализа послужили труды известных украинских авторов И. Франко, Леси Украинки, М. Драгоманова, Н. Зерова, М. Коцюбинского и др. Несмотря на проблематичность изучения стилевого своеобразия нового реализма, эти авторы выражают близкие суждения об основных чертах неореализма. Каждый из авторов находил общие стилевые черты нового реализма на примерах из украинской литературы, приводил основные аргументы, характеризующие специфику становления неореализма в художественном творчестве первой трети ХХ века.

Ключевые слова: *художественно-литературное явление, неореализм, новый реализм, новоромантизм.*

**UKRAINIAN LITERARY STUDIES IN CIRCLE OF DISCUSSION
ABOUT THE NEW REALISM OF THE FIRST THIRD
OF THE XXth CENTURY**

*Lyudmila Reva-Levshakova, Doctor of philological sciences, Professor
Izmail State University of Humanities*

There is some shortage of Ukrainian critics about the study of realism not only in exploration of past periods, but in our time. Rare finds and unique concepts acquire important significance. They are proposed in the research material about neorealism, which is difficult to determine, but confidently fixed in a creative heritage of famous Ukrainian authors. This article is devoted to comprehension of the style of artistic and literary phenomenon of the early twentieth century — a new realism (neorealism) in Ukrainian criticism. Works of famous Ukrainian writers Ivan Franko, Lesya Ukrainka, Mykhailo Drahomanov, Mykola Zerov, Mykhailo Kotsyubinsky and others were used as material for analysis. In spite of the problematic nature of the study of stylistic identity of new realism, these authors have expressed similar opinions about the main features of neo-realism. Each of these authors found a common stylistic features of the new realism and on the examples of Ukrainian literature adduced the basic arguments about specificity of formation of neo-realism in artistic creativity of the first third of the twentieth century. Researchers attributed the rise to a new art with the state of something new that has brought with that era. In neorealism authors saw the actualization of the classic formulas of personality's interpretation that transformed in the creation of social problems. In the articles about European and Ukrainian literature the authors of critical works identified the major features and functions of neorealism: ironic attitude of artists to the limitation of society and the world in general; frank freedom of opinion, circumstances, actions; instructive character, aimed at improving, raising human nature marked by equally good and evil. The authors attributed the simplicity of the plot, ordinariness of situations, invisible simplicity of artistic features, tendentious ease, complete inner freedom, absence of effects, the harsh reality of presentation and psychology. Critics, not having reached solid theoretical conclusions, reproduced own ideas about the nature of something new in realism, which is a unique material for further research.

Key words: *artistic and literary phenomenon, neorealism, new realism, neoromanticism.*

REFERENCES

1. Babyshkin, O. (1961), *Borjba za realizm v ukrajinskij literaturi kincja XIX — pochatku XX st.* [The struggle for realism in Ukrainian literature of the late XIX — early XX century], Vydavnyctvo AN URSS, Kyiv, 180 p. [in Ukraine].
2. Voronyj, M. (1996), *Poeziji. Pereklady. Krytyka.* Publicystyka [Poetry. Translations. Criticism. Publicism], Naukova dumka, Kyiv, 704 p. [in Ukraine].
3. Doncov, D. (1922), *Poetka ukrajinskogho risordzhimenta (Lesja Ukrainka)* [Poetess of Ukrainian Risorgimento (Lesya Ukrainka)], *Literaturno-naukovyj visnyk* [Literary and Scientific Herald], Lviv, Vol. 1, pp. 28–44 [in Ukraine].

4. Doroshkevych, O. K. (1986), *Realizm i narodnistj ukrajinsjkoji literatury XIX st.* [Realism and national character in Ukrainian literature of the XIX century], Naukova dumka, Kyiv, 310 p. [in Ukraine].
5. Zerov, M. (2007), *Ukrajinsjke pysjmenstvo XIX st. Vid Kulisha do Vynnychenka : Lekciji, narysy, statti* [Ukrainian literature of the nineteenth century. From Kulish to Vynnychenko: Lectures, essays, articles], Vydavnycha firma «Vidrozhennja», Droghobych, 568 p. [in Ukraine].
6. Kobyljansjka, O. (1956), *Tvory* [Works], (Vol. 1–3), Derzhavne vydavnyctvo khudozhnjoji literatury, Kyiv, Vol. 3, 638 p. [in Ukraine].
7. Kodak, M. P. (2006), *Avtorsjka svidomistj i klasychna poetyka* [Author consciousness and classical poetics], Polighrafichnyj centr «Foliant», Kyiv, 336 p. [in Ukraine].
8. Kozlov, A. V. (2008), *Dukh neorealizmu v dramaturhiji Lesi Ukrajinky* [Spirit of neo-realism in dramaturgy of Lesya Ukrainka], *Literatura. Foljlor. Problemy poetyky* [Literature. Folklore. Problems of poetics], *Tvim inter*, Kyiv, Iss. 32, part 1, pp. 41–52 [in Ukraine].
9. Kocjubyns'kyj, M. M. (1961), *Tvory* [Artworks], (Vol. 1–6), Vyd-vo AN URSSR, Kyiv, Vol. 5, 463 p. [in Ukraine].
10. *Rozstriljane vidrozhennja : Antologhija 1917–1933 : Poezija — proza — drama — esej* [Fusilladed Renaissance: Anthology 1917–1933: Poetry — Prose — Drama — Essay], (2004), uporjadkuv., peredm., pisljamova Ju. Lavrinenka ; pisljamova Je. Sverstjuka, Smoloskyp, Kyiv, 992 p. [in Ukraine].
11. *Ukrajinka, Lesja* (1979), *Zibrani tvory* [Collected artworks], (Vol. 1–12), Dni-pro, Kyiv, Vol. 12, 693 p. [in Ukraine].
12. *Ukrajinka, Lesja* (1955), *Tvory* [Artworks], (Vol. 1–5), Derzhavne vydavnyctvo khudozhnjoji literatury, Kyiv, Vol. 5, pp. 43–44 [in Ukraine].
13. Franko, I. Ja. (1984), *Zibrannja tvoriv* [Collected artworks], (Vol. 1–50), Naukova dumka, Kyiv, Vol. 41, pp. 471–529 [in Ukraine].
14. Chyzhevs'kyj, D. I. (2003), *Istorija ukrajinsjkoji literatury* [History of Ukrainian Literature], Vydavnychij centr «Akademija», Kyiv, 568 p. [in Ukraine].

Стаття надійшла до редакції 12 лютого 2016 р.